

Nr 340.

Av herr **Zander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, angående upprättande av praktiska ungdomsskolor.

I proposition nr 96 angående upprättande av praktiska ungdomsskolor har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlöning av lärare vid fortsättningsskola från 163,000 kronor till 600 000 kronor.

Denna i och för sig respektabla ökning är emellertid endast en liten del av den slutliga kostnaden, som den obligatoriska fortsättningsskolan helt genomförd kommer att draga. Det är endast för det första övergångsåret, år 1919, som det stannar vid denna summa. De slutliga kostnaderna beräknas gå till 4,500 000 kronor.

Stannar man inför de föreslagna lärarlönerna skall man finna väsentligen divergerande förslag från de olika myndigheter som förberett ärendet. Kungl. Maj:t har stannat för det förslag, som framlagts av departementssakkunnige, gående ut på att till lärare vid fortsättningsskolorna skall utgå en lön, beräknad efter 2 kronor 50 öre i timmen. För undervisning i ämnet arbetskunskap skall arvodet utgå med ett med 50 öre förhöjt belopp, således 3 kronor i timmen.

Folkskoleöverstyrelsen har föreslagit grundbeloppet till 2 kronor 25 öre i timmen och folkundervisningskommittén till 2 kronor. Den gemensamma grundtanken är dock densamma: att ersättningen till fortsättningsskolans lärare bör sättas något högre än till folkskolans lärare. Att de sakkunnige likväl kommit till så väsentligen olika resultat, beror dels därpå, att meningarna synas delade beträffande, huru stor skillnaden bör vara mellan folkskolans och fortsättningsskolans lärarlön och dels tillkomma de senare årens dyrtidsförhållanden som särskilt synas ha influerat på departementschefens och departementssakkunniges ställning till lönefrågan. Ser man först på de olika förslags-

ställarnas syn på grunden till den skillnad, som enligt deras förmenande bör förefinnas mellan lärarlönerna för folkskolorna och fortsättningsskolorna, finner man skiljaktigheten tydligt markerad i deras yttranden. Folkundervisningskommittén yttrar: Under sådana förhållanden synes det vara billigt, att för undervisning i fortsättningsskolan icke utgår mindre utan snarare större ersättning än för undervisning i folkskolan.

Folkskolestyrelsen säger om denna sak: Överstyrelsen anser det ligga i sakens natur, att man vid avvägandet av den ersättning, som bör tillkomma läraren i fortsättningsskolan, utgår från den ersättning, som tillkommer läraren i folkskolan, och finner det uppenbart, att den förra ersättningen bör bestämmas till högre belopp än den senare.

Departementssakkunniga skärpa dessa fordringar ytterligare, som framgår av deras yttrande: För vår del vilja vi ansluta oss till den tankegång, som ligger till grund för överstyrelsens förslag, och sålunda uttala, att lärararvodena vid fortsättningsskolan böra bestämmas med hänsyn till de lönebelopp, som komma att fastställas för folkskolans lärare. Dock bör härvid enligt vårt förmenande en något större differens göras gällande till förmån för fortsättningsskolan än den av överstyrelsen föreslagna.

Utom denna grundskillnad i ersättning, som sålunda anses böra föreligga mellan undervisningen i folkskolan och fortsättningsskolan, kommer därtill skillnaden för undervisning i den senare mellan de olika ämnena: medborgarkunskap och arbetskunskap.

De olika grundlönernas skiljaktighet mellan folkskollärarne och fortsättningsskolans lärare motiveras givetvis med de större kompetensfordringarna som man måste ställa på de senare. Utan att vilja på minsta sätt bestrida, att en sådan kompetensfordran föreligger, kan man dock inte undgå att konstatera, att denna är ganska illusorisk, särskilt beträffande undervisningsämnena medborgarkunskap och modersmål.

Man utgår allmänt ifrån, att fortsättningsskolan måste för erhållande av lärarekrafter till övervägande del lita till folkskolans lärarekår, ja, att på vissa platser, särskilt på landsbygden, några andra lärare knappast stå att erhålla.

För erhållande av den större kompetens, som anses böra ställas på undervisningen i fortsättningsskolan, förutsättes, beträffande undervisningen i arbetskunskap, att särskilda kurser skola anordnas och de seminarieutbildade folkskollärarne där skola få den ytterligare utbildning som är erforderlig. Beträffande utbildningen för de övriga ämnena ställer sig saken åtskilligt annorlunda.

Därom yttrar departementschefen bland annat följande: Obestridligt torde emellertid vara, att utbildningen för arbetet i folkskolan icke i

och för sig kan göra folkskollärarna i allo skickade att övertaga undervisningen i fortsättningsskolan efter det nya program, som där skulle tillämpas. Av de tre där förekommande huvudämnena synes dock modersmålet icke behöva erbjuda några större svårigheter. Något annorlunda ställer det sig uppenbarligen med ämnet medborgarkunskap. För undervisning i detta ämne torde dock folkskolläraren i regel på grundval av redan erhållen utbildning på egen hand genom studium av lämplig litteratur och genom praktisk erfarenhet från de kommunala förhållandena och andra sidor av samhällslivet kunna skaffa sig de nödiga förutsättningarna.

Härav framgår ganska oförtydligt, att man, i avseende å kompetensvillkoren för undervisning i fortsättningsskolans allmänna ämnen, räknar med den examen som folkskollärarna avlägga vid seminariet plus i vissa fall någon självstudie.

Under sådana förhållanden måste man ställa sig ganska reserverad inför de föreslagna timlönearvodena. I varje fall kan man knappast anse dem motiverade av fordran på någon högre grad av kompetens utöver folkskollärarens.

Den strävan, som, vid fastställande av arvodet för fortsättningsskolans lärare, går ut på att få dessa löner att stå i lämpligt förhållande till den avlöning, som vid en blivande löne reglering kan väntas bli fastställd för folkskolans lärare, synes mig, med antagande av folkundervisningskommitténs förslag, bli ganska nöjaktigt vunnen.

Den s. k. lärarelönenämnden har i sitt den 31 oktober 1914 avgivna förslag till ny lönestat för folkskolans lärare, föreslagit som kontant minimalön för en folkskollärare under de första 5 åren 1,300 kronor, under följande 5 år 1,500 kronor, under de därpå följande 5 år 1,700 kronor och efter 15 tjänsteår 1,900 kronor. Med beräkning av 1,000 undervisningstimmar för år får således en folkskollärare i första lönegraden ett arvode å 1 krona 60 öre för varje undervisningstimme och i högsta lönegrad 1 krona 90 öre. Till jämförelse skulle kunna erinras, att timarvodet till lärare i de s. k. ersättningsskolorna är av Kungl. Maj:ts förslaget att utgå med 1 krona 50 öre. Samma arvode ligger också till grund för förslaget om ökat statsbidrag till nuvarande fortsättningsskolors lärarlöner. Ett timarvode till fortsättningsskolans lärare av 2 kronor och ett med 50 öre förhöjt arvode till lärare i undervisning i ämnet arbetskunskap synes mig därför i förhållande till folkskollärarlönerna vara en väl avvägd lönesats.

Departementschefen har i sin motivering till Kungl. Maj:ts förslag om timarvode av 2 kronor 50 öre framhållit, att han för sin del anser, att

något lägre belopp *numera* icke kan komma ifråga. »Med de prisförhållanden, som man för framtiden torde hava att räkna med, synes icke detta belopp kunna anses för högt tilltaget».

Departementschefen synes utgå ifrån, att den dyrtid som vi nu hava skall bli konstant för all framtid. Utan att försöka bedöma den saken, huru långt framåt i tiden dyrtiden skall vara, kan man dock anse, att tiden är olämplig att, med utgångspunkt från de förhållanden som nu råda, företaga lönerörelse och fastställa löner, som skola gälla för en överskådlig framtid.

Befinnes det, att de löner, som finnas att gälla för normala förhållanden, bli för små med hänsyn till stundens särskilda förhållanden, bör ju, genom särskild för varje år beviljad dyrtidshjälp, dessa förhållanden avhjälpas.

För att giva utskottet tillfälle att taga denna fråga under närmare omprövning kommer jag att föreslå, att medel för detta ändamål beviljas.

På grund av det anförda får jag föreslå:

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, angående upprättande av praktiska ungdomsskolor, besluta, att punkt 6 uti de huvudsakliga grunder och bestämmelser, som Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att fastställa, att gälla beträffande fortsättnings-skolor, skall ändras därhän, att, ifråga om arvode till lärare i fortsättningsskola, detsamma må bestämmas att utgöra för undervisningstimme minst 2 kronor, och att arvodet för undervisning i ämnet arbetskunskap skall utgå med minst 2 kronor 50 öre,

samt att det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlöande av lärare vid fortsättningsskola må sänkas från den summa, 600,000 kronor, som äskats, till det mindre belopp, som detta beslut kan föranleda,

dels ock, att riksdagen må på extra stat för år 1919 till Kungl. Maj:ts förfogande bevilja ett förslagsanslag av 50,000 kronor att som dyrtidshjälp utgå, enligt de grunder som utskottet närmare föreslår, till lärare i obligatoriska fortsättningsskolor.

Stockholm den 16 mars 1918.

Albert Zander.